

SUPRAPHON

33 $\frac{1}{3}$

MONO 0 12 0624 G

ČESKÉ PASTORELY

Jan Michalička
PASTORELLA IN G
(Aj, radost velikou)
Sólo Marta Boháčová

Tomáš Norbert Koutník
CANTUS PASTORALIS PRO FESTIS NATALITIIS
(Vám, ó věrní pastýři)
Sóla Jan Hlavsa a Jan Soumar

Ondřej Jeroným Haura
APPLAUSUS PASTORICUS
(Hej, chval každý duch)
Sóla Vlasta Mlejnková a Jan Soumar

Daniel Alois František Milčinský
PASTORALE II z Offertoria pastorale
(Pastouškové, vy sluhové)
Sóla Marta Boháčová, Vlasta Mlejnková, Jan Hlavsa a Jan Soumar

KUHŇŮV KOMORNÍ SBOR

Sbormistr Pavel Kühn

KOMORNÍ ORCHESTR

Řídí Libor Pešek

Ilja Hurník

PASTORELA pro dětský sbor a komorní soubor
1. Introdukce (Moderato) – 2. Proroctví – 3. Legenda (Come primo) – 4. Ptáci (Allegro molto ritmico) – 5. Anděl (Moderato) – 6. Pastýři (Allegretto) – 7. Dívky (Allegro) – 8. Gloria (Maestoso)

DĚTSKÝ SBOR ČS. ROZHLASU

Sóla Jitka Pokorná (3–5, 7, 8), Irena Poplsteinová (2, 4), Olga Tajovská (2, 6, 8), Stanislav Starý (6) a Věra Nováková (6)

Sbormistr BOHUMIL KULÍNSKÝ

SEBASTIAN ORCHESTR

Řídí LIBOR PEŠEK

Hudební režie Jaroslav Krček

Zvuková režie Jiří Očenášek (1. strana) a Miloslav Kulhan (2. strana)

Technická spolupráce ing. Erich Kunze

Nahráno v pražském kostele sv. Jakuba (1. strana) 2.–9. září 1968 a v Domě umělců (2. strana) 19. a 20. září 1968

ČESKÉ PASTORELY

Vánoční svátky mají již po staletí vyhraněné poslání vlivem římskokatolické církve, která obklopila vzpomínku na narození Krista zvláštními obřady. Ty posilují jistou magičnost příběhu, popsaného v Novém zákoně sice stručně, ale s řadou detailů, jež pak byly využity i rozvedeny ritem, platným pro veškerou obec věřících. Okouzlení, které se přitom zmocňovalo myslí účastníků, bylo podnětem ohlasů, v nichž se vždy mísily a vzájemně ovlivňovaly projevy naivního, insitního umění a výsledky poučené, uvědomělé tvorby. V poezii, dramatu, výtvarném umění a v hudbě.

Vznícená lidská obrazivost se nespokojila s obecnými prvky a pokyny ritu: obdařila příběh o narození Páně vlastními motivy, blízkými povahou, místem, charakteristikami postav individualitám tvůrců. Betlémští pastýři pasou stáda v jiné krajině, jsou jinak oděni, mají jiná jména v pojetí francouzském, německém, polském, českém. Ve vánočních pastýřských zpěvech, pastorelách, zpívají národními jazyky. Ale přece jen mají někdy něco společného, třeba jen podobně znějící cito-slovce, jímž se pastýři vzájemně vybízejí k pouti do Betléma: v německých vánočních písních zní Juhe, Juch he nebo Hops he; ve francouzských noëls Et hoye, Et hye; v anglických carols Ut hoy. Zvukově příbuzným zvoláním Ost et hey začíná jedna z nejstarších českých pastorel, „Pastýřské plesání“ (Applausus pastoricus) Ondřej Haurý (1704–1750) z Týna nad Vltavou, člena augustiniánského řádu (řádové jméno Hieronymus, Jeroným), regenschori chrámu sv. Tomáše v Brně. Nejen text, v němž „valašská chasa“ hraje „po hajducku“, ale i skladebná a instrumentační stránka skladby ukazují k lidové inspiraci: modulacemi, opakováním úryvků v dominantní tónině, cifrováním prvních houslí, kontrováním druhých. Dílko otvírá sólový bas bez průvodu nástrojů, přerušovaný vytrubováním púlnoci. Tato introdukce je zpěv ponocného Chval každý duch Hospodina, uplatněný nejednou v pastorelách a pastorálních mších: převážně však s jiným nápěvem, než jakého použil Haura: ten se nápadně shoduje s písněmi ponocných, zaznamenaných různými sběrateli především na Moravě.

Haurova pastorela vznikla před rokem 1750, patrně ve čtyřicátých letech, tedy v době, kdy se teprve začíná rozvíjet český typ pastorely, komponované na texty v mateřském jazyce skladatelů (první datovaný rukopis je z roku 1735). Produkce sílí a mohutní ke konci století, v polovině 19.

věku slábne jak početně tak zejména hodnotou. Žánr se vyžil, upadá. Snad poslední křehké, naivně prosté a melodicky půvabné pastorely psal Jan Michalička, učitel v Kunvaldu, v padesátých letech minulého století. Hlavní motiv jeho pastorely „Aj, radost velikou“ připomíná téma pochodu komediantů ze Smetanovy Prodané nevěsty. Možnost, že tvůrce naší národní hudby znal kantorské vánoční skladby, je dnes již prokázána jak prostřednictvím Smetanova učitele Josefa Proksche, který velice miloval vánoce, s oblibou hrál pastorální skladby a sám také napsal varhanní pastorelu, tak Smetanovými deníky z doby plzeňského studia (účastnil se provozování vánoční mše J. J. Ryby) i působení na jindřichohradeckém kúru.

Mezi rozličnými formami pastorel Tomáše Norberta Koutníka (1698–1775) z Chocně zastupuje Cantus pastoralis typ strofické kolední pastorely pro dva mužské hlasy s výrazným vstupním motivkem a barokizující hudební strukturou.

Haydnův současník Daniel František Alois Milčinský působil v Rožďalovicích: jeho pastorální ofertorium představuje typ „dvojitých pastorely“ (Pastorella duplex), dvou skladeb nesouvisejících ani textově, ani hudebními myšlenkami, jen celkovým rázem pojetí. Podobně jako v instrumentální Pastorelle a tre voci ocitoval zde Milčinský část nápěvu jedné z nejstarších českých vánočních písní Narodil se Kristus Pán.

Když se před lety seznámil český skladatel, klavírista a publicista Ilja Hurník (nar. 1922) se zvukovými snímky kantorských pastorel, zaujaly jej. A projevil také skladatelský zájem jednak o tento žánr, jednak o vytvoření díla, které by bylo holdem soudobého autora záslužně činnosti starých českých učitelů-hudebníků. Tak vznikla roku 1965 Hurníkova Pastorela. Kromě uvedených zřetelů ovlivnily její zrod ještě jiné podněty, a to zejména snaha napsat vděčnou skladbu „pro malé virtuózy“: pro děti, které dovedou zazpívat i zahrát náročné dílo, jestliže v nich vyvolá opravdové zaujetí. Hurník použil lidových textů ze IV. dílu Plickova-Volfova-Svolinského Českého roku. V instrumentální složce se objevují orffovské nástroje, exponované ovšem nikoli pedagogicky, ale koncertantně, s pěkným využitím možností těchto zvukově poutavých a pro poetickou vánoční hudbu zvláště vhodných instrumentů.

JIRÍ BERKOVEC